

Promo - LEX

promovarea democrației și a drepturilor omului

coaliția 2009

coaliția civică pentru alegeri libere și corecte

COALIȚIA CIVICĂ PENTRU ALEGERI LIBERE ȘI CORECTE

ASOCIAȚIA PROMO-LEX

RAPORT nr.2

**Monitorizarea alegerilor locale generale
din 5 iunie 2011**

Perioada de monitorizare: 4 mai – 2 iunie 2011

Publicat la 3 iunie 2011

Acest proiect este susținut financiar și tehnic de National Democratic Institute for International Affairs (NDI) și Fundația Est-Europeană din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi), Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

**Raportul nr.2 de monitorizare a alegerilor locale generale din
5 iunie 2011**

CUPRINS:

I. REZUMAT

II. EFORTUL DE MONITORIZARE PROMO-LEX

III. CONSTATĂRI

- A. Administrația publică**
- B. Administrația electorală**
- C. Listele electorale**
- D. Concurenții electorali**
- E. Mass-media locală/regională**

IV. RECOMANDĂRI

I. REZUMAT

Prezentul raport cuprinde perioada 4 mai - 2 iunie 2010 descrie contextul electoral și reflectă principalele evoluții în campanie electorală, prestația concurenților electorali și a autorităților publice locale și electorale, încadrate în cadrul normativ și limitele prescrise de timp.

În perioada raportată, efortul de monitorizare a constatat că administrația publică locală a respectat în mare parte prevederile legislației electorale privind afișajul electoral, chiar dacă observatorii au raportat și excepții în acest sens. APL a manifestat comportament preponderent echilibrat și a tins să creeze condiții egale pentru toți concurenții electorali. Totuși, efortul de monitorizare a observat un număr semnificativ de cazuri de folosire a funcției publice în scopuri de campanie electorală. La acest capitol se poate de inclus și cazurile izolate de abuz de funcție a funcționarilor din administrația publică centrală în activitățile electorale.

Observatorii au constatat neutralitatea membrilor organelor electorale și o prestare conștientă a atribuțiilor funcționale, fapt salutar. Cu toate acestea, au fost sesizate cazuri izolate de implicare a membrilor organelor electorale în acțiuni de agitație electorală. Urmare a cursurilor de instruire organizate de organele electorale ierarhic superioare funcționarii electorali aplică uniform prevederile generale ale legislației electorale. Totuși, s-au raportat cazuri de interpretări neuniforme și cunoaștere superficială a normelor legale ce țin de înregistrarea concurenților electorali, prezentarea rapoartelor financiare de către aceștia, eliberarea certificatelor pentru drept de vot, includerea sau excluderea alegătorilor din listele electorale, accesul la listele electorale și modificarea conținutului acestora. Continuă să fie alarmantă situația privind asigurarea tehnico-materială și logistică a BESV, modificarea frecvență a componenței organelor electorale, precum și respectarea orarului de activitate.

Observatorii au constatat o campanie electorală dinamică, marcată în special de lansarea organizată a partidelor politice și candidaților independenți la funcțiile electivă. Mai mult ca atât, s-a constatat diversificarea metodelor de agitație electorală desfășurate de către concurenții electorali, precum și de micșorarea evidentă a numărului afișelor electorale amplasate în locuri neautorizate. Pe de altă parte, continuă să îngrijoreze cazurile izolate de aplicare a violenței și intimidărilor (*cel puțin 8 cazuri raportate*), metodelor de PR negru (*cel puțin 7 cazuri raportate*), precum și a numărului considerabil de cazuri de utilizare a resurselor administrative (*cel puțin 37 cazuri raportate*) și a cadourilor în context electoral (*în cel puțin 86 localități din toată țara*). Efortul de monitorizare Promo-LEX, rămâne în continuare îngrijorat de opacitatea concurenților electorali în declararea mijloacelor financiare și ale altor forme de susținere materială utilizate în campanie.

În context, Promo-LEX invită concurenții electorali să reflecte în rapoartele financiare cheltuielile directe legate de concertele electorale (*fiind raportate cel puțin 91 concerte electorale*), transport și editarea materialelor de agitație electorală (*fiind raportate utilizarea afișelor electorale fără semnele distinctive de către cel puțin 15 concurenți în cel puțin 18 raioane*). Totodată, observatorii remarcă numărul extrem de mic de contestații depuse atât de către concurenți, cât și de alegători, comparativ cu deficiențele constatate de observatori, inclusiv urmare a sesizărilor parvenite de la aceștia.

Efortul de monitorizare Promo-LEX menționează implicarea continuă și activă a presei locale și regionale în reflectarea campaniei electorale. În special rolul mass-media poate fi remarcat la prezentarea activității administrației electorale, a informațiilor despre concurenți și a desfășurării dezbaterilor electorale. Totuși, au fost sesizate și unele carențe legale ce țin de autentificarea autorilor publicității electorale în conformitate cu prevederile normelor legale.

Efortul de monitorizare Promo-LEX reamintește că nu este un organ de anchetă și nu are drept scop probarea constatărilor observate. Sursa exclusivă de elaborare a rapoartelor publice a efortului de monitorizare au servit cele peste 2,000 de rapoarte standardizate prezentate de către observatori. Rapoartele date au fost întocmite în baza observării directe, întâlnirilor cu interlocutorii și consultarea documentelor oficiale. Aceștia sunt remise de către observatori pentru analiză imediat după constatarea evenimentelor cu caracter electoral. Observatorii

implicați în procesul de monitorizare au semnat înainte de începerea activității un cod de conduită al observatorului național Promo-LEX. Principalele obligații morale incluse în Cod sunt buna-credință, non partizanatul politic și operativitatea. Codul este disponibil pe pagina web a Asociației – www.promolex.md.

II. EFORTUL DE MONITORIZARE PROMO-LEX

Monitorizarea alegerilor locale generale, preconizate pentru 5 iunie 2011, este un proiect realizat de Asociația Promo-LEX în cadrul Coaliției Civice pentru Alegeri Libere și Corecte „Coaliția 2009”. „Coaliția 2009” este o uniune benevolă de organizații non-guvernamentale, care implementează proiecte de îmbunătățire a procesului electoral și sporire a încrederii cetățenilor în acest proces. Programele de monitorizare a alegerilor locale generale în cadrul „Coaliției 2009” sunt implementate atât de Promo-LEX, cât și de alte organizații care fac parte din aceasta.

Activitatea Efortului de monitorizare Promo-LEX este coordonată de către 18 observatori grupați în echipele centrale de Rețea, Analiză, Logistică, Comunicare și Management General. Echipele centrale își desfășoară activitatea din data anunțării alegerilor locale generale până la elaborarea raportului final de observare a alegerilor, incluzând astfel constatările ale perioadei preelectorale și post electorale, după caz.

Efortul de monitorizare Promo-LEX cuprinde 40 observatori pe termen lung care vor monitoriza procesul electoral în toate circumscripțiile electorale de nivelul II, din Republica Moldova în perioada 18 aprilie – 25 iunie 2011. Toți observatorii vor raporta constatările într-o formă standardizată, în baza observării directe, întâlnirilor cu interlocutori și consultarea documentelor oficiale.

În zilele alegerilor, Promo-LEX va trimite circa 650 observatori pe termen scurt în secții de votare deschise pe teritoriul Republicii Moldova, precum și echipe mobile de observatori. Secțiile de votare în care vor fi prezenți (pe durata zilei scrutinului) observatori pe termen scurt sunt selectate în baza a două criterii: eșantion reprezentativ și acoperire totală a secțiilor de votare din circumscripțiile municipală Chișinău, Bălți și Comrat. Efortul Promo-LEX va realiza Numărarea în Paralel a Voturilor (PVT), Numărătoarea Rapidă Calitativă (Quick Count) în baza unui eșantion reprezentativ, precum și observarea calității desfășurării scrutinului.

Acest proiect este susținut financiar și tehnic de National Democratic Institute for International Affairs (NDI) și Fundația Est-Europeană din resursele acordate de Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (Sida/Asdi), Ministerul Afacerilor Externe al Danemarcei. Opiniile exprimate aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor.

III. CONSTATĂRI

A. Administrația publică

În perioada raportată, efortul de monitorizare a urmărit felul în care administrația publică locală a respectat prevederile legislației electorale privind afișajul electoral, constatând că acestea au fost preponderent respectate. Totuși, observatorii au raportat mai multe cazuri când APL nu a realizat această misiune.

Administrația publică locală a manifestat comportament preponderent echilibrat și a tins să creeze condiții egale pentru toți concurenții electorali. Totuși efortul de monitorizare a observat un număr semnificativ de cazuri de folosire a funcției publice în scopuri de campanie electorală.

Afișarea hotărârilor cu privire la afișajul electoral și locurile de întâlnire cu alegătorii

Conform art.47 alin.7 Cod Electoral, autoritățile administrației publice locale sunt obligate ca în termen de 3 zile de la data începerii perioadei electorale să stabilească minimul de locuri de afișaj electoral, deciziile respective fiind afișate imediat la sediul acestor autorități și aduse la cunoștință publică.

În majoritatea localităților din raioanele Cahul, Cantemir, Fălești, Leova, Nisporeni, Strășeni, Ungheni, Taraclia, precum și din UTA Găgăuzia, prevederile legislației electorale privind afișajul electoral au fost respectate, fiind afișate deciziile APL cu privire la stabilirea locurilor pentru amplasarea afișajului electoral și desfășurarea întâlnirilor cu alegătorii.

Totodată, într-o serie de localități, APL nu a realizat misiunea de a-și afișa respectivele decizii/hotărâri. În raionul Criuleni, doar APL din localitatea Dubăsarii Vechi au informat în termenul prescris de Codul Electoral publicul despre locurile pentru afișaj electoral s-au adus la cunoștința publicului. APL din satele Cășlița Prut, Slobozia Mare și Vadul lui Isac, toate din raionul Cahul, au argumentat neafișarea respectivelor hotărâri prin adoptarea acestora în perioada alegerilor parlamentare din noiembrie 2010 astfel, considerând inutilă necesitatea de a adopta noi decizii în acest sens. Primăriile din satele Cuhureștii de Jos, Cuhureștii de Sus, Ghindești și Sănătăuca, toate din raionul Florești, au pregătit panouri pentru afișaj electoral, dar până la 7 mai acestea au fost folosite în alte scopuri, fiind plasate alte tipuri de anunțuri. Observatorii au mai raportat lipsa unor hotărâri publicate ale APL în localitățile Abaclia, Carabetovca și Iordanovca (r-ul Basarabeasca), municipiul Bălți, satul Bahmut (r-ul Călărași), orașul Florești, satul Dușmani (r-ul Glodeni), localitățile Caracui, Logănești, Sărata Galbenă și Stolniceni (r-ul Hâncești).

Acordarea locurilor pentru întâlniri cu alegătorii

Conform art.47 alin.6 Cod Electoral, autoritățile administrației/instituțiile publice nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât pe bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali.

În majoritatea cazurilor, atitudinea APL față de concurenții electorali a fost echidistantă. În unele raioane, APL acordă gratis spații pentru întâlnirile cu alegătorii. În schimb în raioanele Orhei, Cahul, Criuleni, aceste spații sunt acordate contra plată. Observatorii au raportat că în localitățile unde taxa există, aceasta se percepe de la toți concurenții electorali, iar unde aceasta nu a fost instituită, ea nu se percepe de la nici un concurent electoral.

Mărimea taxelor variază în funcție de localități. Cea mai mică taxă raportată de observatori a fost de 300 lei pentru 2 ore de chirie (sala consiliului raional Cahul) iar cea mai mare a fost de 800 lei pentru aceleași 2 ore de chirie (sala Centrului de cultură și tineret "Grigore Sârbu" din orașul Criuleni). În primul caz a avut loc lansarea în campanie a PDM la Cahul (7 mai 2011), iar în cel de-al doilea - lansarea în campanie a PL la Criuleni (8 mai 2011).

Taxa de 300 de lei a fost aplicată și la 14 mai 2011, când în sala casei de cultură din orașul Cahul a avut loc întâlnirea PDM cu alegătorii. Întâlnirea a durat 2 ore și în cadrul acesteia au participat Ghenadie Caprița, candidat la funcția de primar al orașului Cahul, Gheorghe Țurcanu, viceministru al sănătății, Elena Bacalu, președintele organizației de Femei a PDM din raionul Cahul, precum și Ion Ceka, vicepreședintele raionului Cahul.

În general, imobilele puse la dispoziție de APL pentru întâlniri cu alegătorii pot fi grupate în două categorii: case de cultură (cămine culturale) și săli ale organelor APL (primărie, consiliu raional).

Totuși, observatorii au raportat și cazuri în care APL nu a tratat egal concurenții electorali. Astfel, la 17 mai 2011, candidatul independent la funcția de consilier în consiliul raional Soroca, Ion Babici, a înaintat o cerere către primăria Schineni pentru a organiza, la 22 mai 2011, între 19:00 - 01:00, un concert electoral cu ocazia hramului satului. Cererea a fost recepționată și în primă fază acceptată verbal de către secretarul primăriei, Boris Rotari. În cursul aceleiași zile, candidatul a fost anunțat verbal că cererea nu poate fi acceptată. Rotari a invocat alocarea resurselor financiare de către Cancelaria de Stat a Guvernului pentru manifestări în

masă între aceleași ore și la aceeași dată. Candidatului i s-a propus să organizeze evenimentul a doua zi, 23 mai 2011. Cu toate acestea, la 22 mai a avut loc un concert cu tentă electorală organizat de PLDM pe lista căruia sunt doi candidați la funcția de consilier raional Soroca din satul Schineni – Bostan Iurie, director SA “Agraria” și primarul degrevat Silvia Leșan.

Participarea reprezentanților APL în campania electorală

Conform art.47 alin.6 Cod Electoral, candidații nu pot folosi mijloacele și bunurile publice (resursele administrative) în campaniile electorale.

Pe parcursul perioadei acoperite de prezentul raport, observatorii Promo-LEX au depistat mai multe cazuri în care reprezentanții APL au fost implicați în activități de campanie electorală, inclusiv din contul orelor de muncă.

Pe 27 mai 2011, în timpul consultației la limba engleză pentru examenul de bacalaureat, în liceul Mihai Eminescu din orașul Cimișlia, directorul liceului, Viorica Ghenciu, candidat în consiliul orașenesc din partea PLDM a împărțit pliante electorale elevilor claselor a XII-a.

Anterior, la 11 mai 2011, la 17:00, în sala de festivități a liceului teoretic ”Mihai Eminescu”, aceeași Viorica Ghenciu, director al liceului, a început întâlnirea cu alegătorii cu citirea regulamentului pentru susținerea examenelor. Cu toate că evenimentul a fost prezentat drept întâlnire cu părinții elevilor din clasele gimnaziale, după discursul directorului a urmat cel al șefului Direcției Generale Învățământ Cimișlia, Ion Delinschi, persoană de încredere a candidatului la funcția de primar, Sergiu Vârlan (PL). Pe lângă Sergiu Vârlan, în sală mai erau prezenți și au luat cuvântul Vasiliu Balica, candidat la funcția de primar din partea PD și Vasile Cotoros, candidat la aceeași funcție din partea PLDM. Când ultimul și-a început discursul, părinții s-au revoltat și au început să părăsească sala.

A participat la întâlnirea lui Vladimir Voronin (PCRM) cu alegătorii de la Fălești și V. Zalevschii, președinte interimar al raionului. Evenimentul a avut loc la 15 mai 2011, ora 10:30, în cadrul acestuia participând Oleg Reidman, deputat PCRM și Valeriu Muduc, candidat la funcția de primar al orașului Fălești (PCRM). Celor prezenți li s-au înmănat pliante cu caracter electoral.

Pe parcursul programului de muncă al profesorilor școlii nr. 2 din Comrat a fost organizată și întâlnirea Irinei Vlah, deputat PCRM. La 16 mai 2011, între 12:30 și 13:00, Irina Vlah a supus criticilor actualul primar al orașului Comrat, Nicolai Dudoglo. Cu toate că directorul școlii a anunțat profesorii că întâlnirea va fi cu Petru Vlah, deputat PLDM, la întâlnire a venit doar reprezentanta PCRM.

Nici grădinițele nu au fost evitate de către concurenții electorali în scopuri electorale. Astfel, la 16 mai 2011, la 12:30, în incinta grădiniței de copii nr. 2 din orașul Ștefan Vodă, a avut loc o întâlnire cu alegătorii a candidaților PCRM Gheorghe Anghel, candidat în consiliul raional, și Vasile Maxim, candidat la funcția de primar al orașului. Evenimentul a avut loc în timpul orelor de muncă și a intrat în contradicție cu un ordin al Direcției învățământ din raion, prin care se interzice organizarea întâlnirilor cu alegătorii în incinta acestui tip de instituții.

Primarul interimar al satului Izbiște din raionul Criuleni, Ala Eremia, a desfășurat, în perioada 16 – 17 mai 2011, activități de agitație electorală în favoarea lui Veaceslav Stanilă, candidat la funcția de primar din partea PL, împărțind materiale electorale în timpul orelor de primire ale primăriei, deseori condiționând eliberarea certificatelor și a altor documente care sunt în mod normal emise de către APL, cu votul la 5 iunie 2011 pentru Veaceslav Stanilă.

Pe 18 mai, începând cu 8:30, au participat la întâlnirea cu candidatul la funcția de primar al orașului Călărași din partea PD, Nicolae Melnic, și 15 angajați ai IM Rețele Termice Călărași.

Pe 20 mai, ora 13:30, în incinta liceului din Ruseștii Noi, raionul Ialoveni, 20 de profesori au participat din contul orelor de muncă la întâlnirea PLDM cu alegătorii. Concurentul electoral a fost reprezentat de Tudor Deliu, deputat, Mihai Silistraru, președinte al raionului Ialoveni, Mihai Braga, consilier raional și Igor Plămădeală, candidat la funcția de primar al satului. Pe parcursul întrunirii au fost repartizate materiale cu caracter electoral care conțineau tirajul și alte detalii prevăzute de legislație.

B. Administrația electorală

În mare parte, administrația electorală și-a îndeplinit obligațiunile prescrise de cadrul normativ. Observatorii au raportat o campanie activă de informare a alegătorilor derulată de CEC în majoritatea raioanelor. Totuși, efortul de monitorizare a constatat un șir de întâzieri în respectarea termenelor fixate de programul calendaristic, dar și lacune în respectarea riguroasă a procedurilor electorale.

Îngrijorătoare este situația privind pregătirea logistică a secțiilor de votare, multe secții din zonele rurale ne fiind dotate cu echipament electronic. Alarmantă este situația raportată de observatori în cazul a cel puțin 3 secții de votare ale căror sedii se află în stare avariată.

Constituirea CER și BESV

Conform Programului calendaristic al CEC de desfășurare a alegerilor, termenele limită de constituire a CER 1 și BESV au fost stabilite pentru 25 aprilie 2011 și respectiv pentru 10 mai 2011.

Observatorii au raportat că în majoritatea raioanelor, consiliile electorale și birourile electorale ale secțiilor de votare au fost constituite în termenele fixate de planul calendaristic. Totuși, în cel puțin un raion (Hâncești) constituirea BESV a avut loc cu întâziere de o zi.

Campanii de informare electorală

Potrivit art.22 Cod Electoral, CEC are sarcina să realizeze programe de educație civică și de informare a alegătorilor în perioada electorală.

CEC a desfășurat o campanie de informare, având sloganul „Cu pași mici, facem lucruri mari”, în majoritatea raioanelor. În opt centre raionale au avut loc campanii de educație civică, derulate de grupuri informale de tineret, uniți în jurul sloganului „Tu votezi, dar colegul?”. Consiliul Național al Tineretului din Moldova a plasat în spațiul audio-vizual 3 spoturi video de educație civică și electorală.

Înregistrarea candidaților

Potrivit art.41 al.1 Cod Electoral, procedura de înregistrare a candidaților se încheie cu 30 de zile înainte de ziua alegerilor. La fel, art.40 al.1 Cod Electoral definește expres lista documentelor în baza cărora se face înregistrarea concurenților.

Misiunea de observare a constatat o oarecare lipsă de uniformitate în procedurile de înregistrare a candidaților de la un raion la altul. Cel puțin două CER II (Edineț, Ocnița) au extins termenul limită de prezentare a actelor pentru înregistrare, invocând perioada sărbătorilor. În cel puțin trei CER II (Florești, Orhei, Ștefan Vodă) s-au înregistrat cazuri izolate de întâzieri în organizarea procedurii de tragere la sorți și de prezentare a dosarelor de înregistrare a candidaților în formă incompletă sau necorespunzătoare. În CER II din Cahul, Leova și Taraclia s-a constatat că pentru înregistrarea candidaților și a listelor de candidați au fost utilizate formulare necorespunzătoare (de ex. candidați la primari și candidați consilieri înregistrați în aceleași formulare).

Dotarea tehnică a organelor electorale

Potrivit p.31 al Regulamentului cu privire la activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 396 din 14 decembrie 2006, sediul biroului electoral al secției de votare trebuie să fie utilat cu mobilă necesară, dulapuri, safeu, telefon, mijloace antiincendiu.

Observatorii au constatat că în centrele raionale și în localitățile mari nivelul de dotare al organelor electorale cu echipament electronic (computere, aparate de telefon) este satisfăcător. Situația este diferită în cazul CE I și BESV din localități rurale, unde asigurarea cu echipament

electronic este deficitară. Observatorii au constatat că un număr de secții de votare din cel puțin 6 raioane erau debransate de la energia electrică. În cel puțin 4 raioane observatorii au constatat că funcționarii electorali au fost nevoiți să achiziționeze rechizite de birou din bani proprii, din lipsă de fonduri. În CER II din Cahul și Comrat funcționarii se confruntă cu dificultăți în administrarea programului electronic gestionat de CEC.

Alarmantă este situația raportată de observatori în cazul a cel puțin 3 secții de votare ale căror sedii se află în stare avariata. Această stare de lucruri a fost înregistrată în raioanele de sud ale țării.

Vizibilitatea secțiilor de votare

Potrivit p.30 al Regulamentului cu privire la activitatea birourilor electorale ale secțiilor de votare, aprobat prin Hotărârea CEC nr. 396 din 14 decembrie 2006, pe frontispiciul clădirii în care se află biroul electoral al secției de votare se afișează inscripția în limba de stat și într-o altă limbă utilizată de populație în localitatea respectivă: "Biroul electoral al secției de votare nr. __ pentru alegerile _____".

Misiunea de observare a constatat lipsa la scară largă a inscripțiilor respective în localități rurale, inclusiv lipsa informațiilor privind adresa secțiilor de votare și orarul de lucru al BESV. În cel puțin 5 raioane au fost observate cazuri în care sediile organelor electorale, de cele mai dese ori aflate în clădirile Caselor de Cultură, dar și primării, erau încuiate în timpul orelor de lucru. Unele secții de votare au fost amplasate în clădiri aflate în folosința altor instituții publice sau private. De asemenea, un număr foarte mare de organe electorale din localități rurale mici nu au afișat, contrar normelor, listele candidaților, hotărârile organului electoral, listele de alegători.

Modificarea listei de membri ai organelor electorale

Misiunea de observare a constatat în cel puțin 7 raioane tergiversări în activitatea organelor electorale de toate nivelurile, determinate de obligativitatea votului deliberativ la schimbarea componenței organului. Astfel de situații intervin fie din cauză că membri ai organului electoral figurează pe liste de candidați, fie din cauza unor legături de rudenie apropiate cu alți concurenți înregistrați. Numărul insuficient de membri, dar și efortul solicitat în vederea modificării componenței organelor electorale au cauzat întârzieri în publicarea documentelor relevante și depășiri ale termenelor prescrise. În municipiul Chișinău au avut loc întârzieri de câteva zile în alegerea conducerii unor organe electorale.

Aprobarea hotărârii privind textele buletinelor de vot

Potrivit Programului calendaristic de desfășurare a alegerilor, termenul limită de aprobare a textelor buletinelor de vot pentru alegerea primarilor și a consiliilor locale și a tirajului buletinelor de vot a fost fixat pentru data de 13 mai.

Observatorii Promo-LEX au raportat că termenele au fost respectate în majoritatea cazurilor. Totuși au avut loc întârzieri, de până la 2 zile, în mai mult de jumătate din CE I din raionul Cimișlia.

Rapoarte financiare

Potrivit art.38 al.8 Cod Electoral, concurenții electorali prezintă o dată la două săptămâni organelor electorale un raport financiar, care trebuie să conțină date despre venituri și cheltuieli, conform destinației.

Misiunea de observare a constatat un nivel insuficient de înțelegere a normelor de raportare financiară atât în rândul concurenților electorali, cât și cel al oficialilor electorali. 11 concurenți electorali au depus rapoarte financiare la CEC. În 3 raioane observatorii au constatat că rapoartele financiare sunt prezentate doar de către candidați independenți. Într-un singur raion observatorii au constatat prezentarea raportului financiar de un bloc electoral. În cel puțin 5 raioane, CER II au înregistrat declarații ale concurenților electorali referitor la lipsa intențiilor de a deschide conturi bancare.

C. Listele electorale

Liste electorale calitative constituie baza unor alegeri cu adevărat democratice, conform practicilor și standardelor internaționale. În Republica Moldova, alegătorii sunt înscriși în trei tipuri de liste: liste electorale de bază, liste electorale suplimentare, și liste electorale de votare la locul aflării. Listele electorale de bază sunt elaborate de către administrația publică locală, și anume de către 898 primării. Listele suplimentare și cele la locul aflării sunt întocmite de către funcționarii electorali, în ziua scrutinului, conform anumitor criterii, precum domiciliul/reședința în raza secției sau imposibilitate de deplasare la secție, dacă alegătorul lipsește în listele de bază. Alegătorii primesc buletine de vot numai după ce semnează fie în lista de bază, fie în liste suplimentare sau la locul aflării, în funcție de caz.

Listele electorale au fost întocmite cu mici încălcări ale termenului stabilit de către Codul Electoral. Totuși, în mare parte, APL și BESV au reușit să îmbunătățească listele electorale de bază, prin implementarea unor modalități funcționale de verificare a acestora. Cu minime excepții, alegătorii au avut acces la listele electorale.

Întocmirea listelor electorale

În conformitate cu p.8 al Regulamentului CEC privind întocmirea, administrarea, transmiterea și actualizarea listelor electorale, listele electorale de bază se întocmesc de către primărie, în două exemplare, pentru fiecare secție de votare, utilizându-se baza de date actualizată a Registrului de stat al alegătorilor.

În majoritatea cazurilor, primăriile au întocmit listele electorale în baza informației din registrele personale proprii, operând verificări prin intermediul apelurilor telefonice și în baza datelor furnizate de către secțiile raionale de pașapoarte. Autoritățile orașului Cimișlia s-au confruntat cu dificultăți în întocmirea listelor electorale, din cauză că mulți locuitori și-au vândut apartamentele, fără a se scoate de la evidența la domiciliu, continuând să figureze în registrele secției de pașapoarte.

În mai multe localități din raioanele Cahul, Cimișlia și Taraclia observatorii au raportat practici de verificare a listelor electorale de către reprezentanții primăriilor prin vizitarea alegătorilor la domiciliu. Totuși, într-un șir de localități rurale din raioanele Cahul și Criuleni, pentru că locuitorii se cunosc bine între ei, sau în localitățile rurale din r-nul Orhei, din cauza lipsei de resurse financiare, asemenea verificări ale listelor electorale nu au fost efectuate.

Transmiterea listelor electorale către BESV

Potrivit Programului calendaristic de desfășurare a alegerilor, listele electorale urmau a fi transmise de către APL către BESV până la data de 15 mai inclusiv.

Observatorii au raportat abatere de la acest termen, în cel puțin 20 de localități din 13 circumscripții electorale.

Accesul alegătorilor la listele electorale

Potrivit Programului calendaristic de desfășurare a alegerilor, listele electorale urmau a fi puse la dispoziția publicului în localurile secțiilor de votare până la data de 15 mai inclusiv.

În majoritatea circumscripțiilor monitorizate, listele electorale au fost puse la dispoziția publicului prin modalitatea de afișare a acestora în incinta BESV. În cel puțin 16 BESV din 9 circumscripții electorale, listele electorale au fost afișate în incinta primăriilor. Astfel de practici limitează posibilitățile alegătorilor de a verifica listele electorale, actualizarea acestora din urmă fiind împuternicirea exclusivă a membrilor BESV.

Mai grav, observatorii au semnalat cazuri în care alegătorilor le-a fost interzis accesul la listele electorale în BESV nr.1, r-nul Căușeni; BESV Gheltosu, r-nul Cantemir; BESV Trinca, r-nul Edineț; și toate BESV din r-nul Dondușeni.

Calitatea listelor electorale

În procesul de verificare a calității listelor electorale, observatorii au constatat mai multe abateri de la prevederile normative. În două localități din r-nul Basarabeasca, listele electorale au fost întocmite într-un singur exemplar și fără semnătura primarului. În același raion, în două localități datele alegătorilor au fost completate necorespunzător. În patru raioane, listele electorale au fost întocmite fiind utilizate formulare necorespunzătoare pentru alegerile locale generale din 5 iunie 2011. În câteva BESV din r-nele Dondușeni și Drochia, autoritățile nu au inclus în listele electorale de bază alegătorii care au atins vârsta de 18 ani după data ultimului scrutin. Observatorii au semnalat problema includerii în listele electorale de bază a studenților care au viză de reședință în altă localitate, în cel puțin 20 localități din raioanele Briceni, Cimișlia, Râșcani, Ialoveni, Hâncești și Ștefan Vodă. Studenții nu au fost incluși conform reședinței în listele electorale din or. Comrat.

Trezește îngrijorare situația din satele Aluniș, Grinăuți și Răcăria (toate din r-nul Râșcani) unde observatorii au raportat o creștere semnificativă a numărului de alegători înscriși în listele electorale de bază în raport cu scrutinul anterior.

Interpretarea defectuoasă a legislației electorale

Codul Electoral operează cu două noțiuni referitoare la locul de trai al alegătorilor. Conform acestuia:

domiciliu - loc de trai permanent al unei persoane, confirmat în buletinul de identitate cu ștampila "domiciliu";

reședință - loc de trai temporar, confirmat în buletinul de identitate cu ștampila "reședință";

Art.123 al.2 Cod Electoral, prevede că "La alegerea consiliului local și a primarului nu participă alegătorii care nu domiciliază în unitatea administrativ-teritorială respectivă."

Pe pagina sa web, CEC a publicat interpretarea proprie, cu titlu de neoficială, a acestei prevederi. Astfel CEC consideră că la formarea listelor electorale prioritară este viza de reședință. Observatorii Promo-LEX au fost informați de persoane care au dorit să-și păstreze anonimatul că în s.Stăuceni din mun. Chișinău, în ajun de alegeri au fost înscriși conform vizei de reședință peste 100 de persoane, fiind organizată o migrație artificială, dar aparent legală, a alegătorilor.

D. Concurenții electorali

În perioada de raportare au fost observate activități de campanie electorală în marea parte a țării. Bucură micșorarea evidentă a numărului de afișe electorale amplasate în locuri neautorizate. Cu toate acestea, observatorii au constatat cazuri de interpretare extensivă a legislației electorale. Îngrijorare deosebită prezintă aplicarea metodelor violente în raport cu adversarii de opinie/politici, cazurile de abuz de putere, utilizarea PR-ului negru, implicarea minorilor în scopuri de campanie. Nu poate fi trecut cu vederea nici numărul impresionant de mare de constatări privind cadouri electorale.

Tipuri de activități electorale

În această campanie, observatorii au constatat o diversificare a activităților electorale în raport cu scrutinele anterioare. Următoarele tipuri de activități de campanie au fost raportate: întruniri electorale organizate masiv de către partidele parlamentare (PCRM, PDM, PL, PLDM) și doar în cazuri izolate de partide extraparlamentare (Partidul Republican, PNL, PPCD, PPD, PSD și unii candidați independenți); activități din ușă în ușă (PCRM, PDM, PL, PLDM, unii candidați independenți); lansări publice în campanie și prezentări publice de platforme; distribuirea de materiale electorale în cutiile poștale (PCRM, PD, PL, PLDM, PPCD, unii

candidații independenți); distribuirea materialelor cu caracter electoral în locuri publice (PCRM, PDM, PL, PLDM, BE Forța a Treia, Partidul Republican, Partidul Socialiștilor „Patria Rodina”, PPCD, PSD, unii candidați independenți); flash-moburi și marșuri (PCRM, PL, BE Forța a Treia, Partidul Legii și Dreptății, PNL, unii candidați independenți); publicitate stradală sub formă de panouri publicitare (PCRM, PDM, PL, PLDM, BE Forța a Treia, PSD, Ravnopravie, unii dintre candidații independenți); caravane cu automobile și/sau afișaj electoral pe automobile (PDM, PL, PLDM); publicitatea pe imobile private (PCRM, PDM, PL, PLDM); invitații la votare prin telefon (PDM, PLDM); corturi electorale (PDM, Ravnopravie; PLDM); dezbateri publice cu participarea mai multor concurenți electorali; scrisori electorale și/sau mesaje personalizate difuzate prin rețeaua internet (PL, PLDM); concursuri și competiții sportive (PCRM, PDM, PL, PLDM).

Concerte electorale

Concurenții electorali au continuat practicile de delectare a participanților la întrunirilor electorale cu activități concertistice. PCRM a organizat cel puțin 6 concerte în 5 raioane, PDM a organizat cel puțin 10 concerte în 8 raioane, PLDM – 58 concerte în 19 raioane, PL – 14 concerte în 8 raioane. Câte un concert electoral sau discotecă au organizat PPCD, PRM și candidatul independent Grigorii Repeșciuc.

Până la data compilării prezentului raport, concurenții electorali nu raportase cheltuieli pentru astfel de acțiuni electorale.

Utilizarea resurselor administrative

Potrivit art.47 al.6 Cod Electoral, candidații nu sunt în drept să utilizeze mijloacele și bunurile publice (resursele administrative) în scopuri de campanie electorală, iar autoritățile/instituțiile publice și cele asimilate acestora nu pot transmite/acorda concurenților electorali bunuri publice sau alte favoruri decât pe bază de contract, în condiții de egalitate pentru toți concurenții electorali.

În perioada monitorizată, observatorii au raportat cel puțin 37 de cazuri de utilizare a resurselor administrative de către candidați. Una din cele mai răspândite forme de utilizarea a resurselor administrative în scopuri electorale au fost folosirea automobilelor și sediilor de serviciu, nedegrevarea din funcție și ședințe de serviciu transformate în întruniri electorale.

Folosirea automobilelor de serviciu și sediilor publice de către primarii degrevați din funcție a fost semnalată în 40 CER II din r-nele Basarabeasca (în s.Abaclia de către inginerul cadastral și în s.Sadaclia de către secretarul primăriei), Călărași (sat. Hoginești), Dondușeni (or. Dondușeni), Drochia (s. Zgurița), Dubăsari (s. Coșnița și s.Doroțcaia), Florești (în or. Florești de către președintele raionului și în satele Cuhureștii de Sus, Cunicea, Domulgeni, Gura Căinarului, Prodănești, Răduleni Vechi, Ștefănești), Glodeni (sat. Fundurii Vechi), Hâncești (or. Hâncești și s. Fârlădeni), Leova (satele Cupcui, Cuvurlui, Filipeni, Sărata Nouă, Tigheci, Tochile Raducani, Tomai), Ocnîța (Verejeni), Orhei (satele Pelivan și Seliște), Șoldănești (or.Șoldănești), Ștefan Vodă (or. Ștefan Vodă și s. Ștefănești), Strășeni (în or. Strășeni, de către un reprezentant al guvernului), Telenești (s. Leușeni), UTA Găgăuzia (s. Congaz), Ialoveni (satele Costești, Cigârleni, Gangura, Dănceni, Molești, Sociteni), Soroca (satele Oclanda, Șeptelici).

Afișe electorale în locuri neautorizate

Prevederile Regulamentului privind modalitatea plasării publicității electorale pe panourile publicitare în perioada electorală, aprobat prin Hotărârea CEC nr.3338, din 16 iulie 2010, interzice amplasarea afișelor electorale: în transportul public de călători proprietate publică; pe monumente, clădiri, obiecte și încăperi, care au o valoare istorică, culturală sau arhitecturală, indiferent de forma de proprietate; în încăperile în care sânt amplasate consiliile și birourile electorale și la o distanță de 50 de metri de la acestea; pe garduri, îngrădiri, stâlpi și alte tipuri de construcții, precum și pe dispozitive, utilaje, indiferent de forma de proprietate.

Prin comparație cu scrutinele precedente, observatorii au raportat mai puține afișaje electorale în locuri neautorizate. Totuși mai mulți concurenți electorali au plasat afișaje electorale în locuri neautorizate:

PCRM – în cel puțin 10 CER II, și anume: r-ul Anenii Noi (s.Țânțăreni), mun. Bălți, r-ul Basarabeasca (or.Basarabeasca și s.Abaclia), r-ul Călărași (s.Sipoteni), r-ul Cantemir (s.Baimaclia), r-ul Criuleni (or.Criuleni și satele Bălțata și Sagaidac), or.Hâncești, or.Ialoveni, or. Strășeni, r-ul Telenești (s.Hiriseni).

PDM – în cel puțin 8 CER II, și anume: or.Basarabeasca, mun. Comrat, r-ul Criuleni (or.Criuleni și satele Bălțata și Sagaidac), or.Fălești, r-ul Florești (s.Rădulenii Vechi), r-ul Hâncești (or.Hâncești, satele Ivanovca, Lăpușna, Pervomaiscoe), or.Orhei, or.Strășeni.

PL – în cel puțin 9 CER II, și anume: mun. Bălți, r-ul Basarabeasca (s.Abaclia), r-ul Cantemir (s.Canina), or.Cimișlia, r-ul Florești (or.Florești și s.Gura Camencii), r-ul Hâncești (or.Hâncești și s.Ivanovca), or.Ștefan Vodă, or.Strășeni, or.Ungheni.

PLDM – în cel puțin 15 CER II, și anume: mun. Bălți, r-ul Basarabeasca (s.Sadaclia), or.Cahul, r-ul Cantemir (or.Cantemir și s.Baimaclia), mun. Chișinău, or.Cimișlia, r-ul Criuleni (or.Criuleni și s.Coșernița), r-ul Fălești (or.Fălești și s.Sărata Veche), r-ul Florești (satele Ghindești, Gura Camencii, Prodănești), r-ul Hâncești (or.Hâncești și s.Ivanovca), or.Ialoveni, or.Ocnița, or.Orhei, or.Strășeni, r-ul Telenești (s.Chiștelinița), r-ul Ungheni (or.Ungheni și satele Bumbăta și Cornești).

PNL – în cel puțin 2 CER II, și anume: r-ul Cantemir (s.Baimaclia), or.Ialoveni.

PSD – în cel puțin 2 CER II, și anume: or. Hâncești, UTA Găgăuzia (s.Cazaclia).

Candidați independenți – în cel puțin 3 CER II, și anume: mun.Bălți, mun.Comrat, or.Hâncești.

Afișaj electoral fără indicarea însemnelor necesare

Potrivit art. 64¹ al.6 Cod Electoral, răspunderea pentru conținutul materialelor electorale publicitare, difuzate sau publicate, o poartă concurentul electoral. Fiecare material publicitar trebuie să includă denumirea concurentului electoral, data tipăririi, tirajul materialului și denumirea tipografiei care l-a tipărit. Publicitatea electorală contra plată va fi însoțită de genericul „Electorală”.

Abateri de la normele legale menționate au fost înregistrate afișajele electorale ale PCRM (Chișinău, Edineț, Florești, Hâncești, Ștefan Vodă, UTA Găgăuzia), ale PDM (Chișinău, Cimișlia, Hâncești, Ialoveni, Orhei, Râșcani), PL (Cahul, Cantemir, Hâncești), ale PLDM (Căușeni, Ungheni, Taraclia), ale BE Forța a Treia (Sorooca), ale Partidului Republican (Călărași, Ștefan Vodă, Ungheni), ale Partidului Socialist (Bălți), Patrioții Moldovei (Sorooca), ale PPD (Sorooca), ale PNL (Chișinău, Ștefan Vodă), ale PPNT (Orhei), ale PSD (Orhei, Hâncești), ale candidaților independenți Victor Bujor (Hâncești), Ion Țurcanu (Cimișlia), Anatolie Vlascov (Râșcani).

Distribuirea cadourilor electorale și/sau coruperea alegătorilor

Potrivit art.38 Cod Electoral, concurenților electorali li se interzice să propună alegătorilor bani, cadouri, să distribuie fără plată bunuri materiale, inclusiv din ajutoarele umanitare sau din alte acțiuni de binefacere.

Observatorii Promo-LEX au semnalat un număr alarmant de cazuri de oferire a cadourilor către alegători.

PCRM (candidați - 6 localități din 6 circumscripții):

1. mun.Chișinău, 1 iunie. Igor Dodon a oferit în dar liceului „Mihail Kogălniceanu” două televizoare;
2. mun.Comrat, 6 mai. Constantin Sibov a distribuit cutii cu ajutor umanitar uni număr de 15 veterani;

3. or.Criuleni, 29 mai. Dumitru Goncareenco și Ion Țigovas au organizat o excursie gratuită la mănăstirea Căpriană pentru 70 persoane;
4. r-ul Drochia, s.Moara de Piatră. Ion Burdeniuc, la acțiunile din ușă în ușă repartizează ghiveciuri cu flori „Petunia”;
5. r-ul Dubăsari, s.Coșnița, 29 mai. În incinta taberei de odihnă „Prietenia” a fost organizat un concert-discotecă în timpul căruia s-a oferit grațiat bere;
6. r-ul Edineț, 9 mai. I.Nepeivoda a organizat o masă festivă pentru veterani.

PDM (candidați - 49 localități din 20 circumscripții):

1. r-ul Anenii Noi, s.Chirca, 25 mai. Vitalie Cringaci a distribuit colete „electorale” ce conțineau paste făinoase și ulei unui grup de persoane din categorii social vulnerabile, declarând că acestea au fost oferite de fundația „Edelweiss”;
2. mun.Bălți, 23 mai. Svetlana Tizu, reprezentant cu drept de vot consultativ din partea PDM în consiliul electoral, a distribuit pachete cu sigla partidului care conțineau orez, făină, paste făinoase și sare, conform unei liste prestabilite. Ajutorul a fost declarat ca fiind din partea Fundației „Edelweiss”;
3. or.Cahul, parcul Grigore Vieru. Simpatizanții partidului au distribuit gratis înghețată și băuturi răcoritoare copiilor și adulților, îndemnându-i să voteze PDM;
4. r-ul Călărași, s.Temeleuți, 29 mai. La ceremonia de deschidere a sezonului sportiv au fost oferite cadouri sub formă de echipamente sportive, iepuri, cocoși, seturi de șah;
- 5-8. r-ul Căușeni, satele Opaci, Surchiceni, Ucraina, Ursoaia. Au fost repartizate pachete alimentare cu simbolica partidului ce conțineau orez, făină, hrișcă și sare. Ajutorul a fost declarat de către reprezentanții serviciilor de asistență socială ca fiind din partea Fundației „Edelweiss”;
9. mun.Chișinău, 15 mai. Valentina Buliga a oferit buchete de flori și albume pentru fotografii unui număr de tineri căsătoriți;
10. mun.Chișinău, s.Grătiești, 1 iunie. Andrei Florica a oferit în dar liceului teoretic din localitate un set de 10 dicționare explicative;
11. r-ul Cimișlia, s.Satul Nou. Nina Chistol a împărțit alegătorilor din familii social-vulnerabile pachete cu produse alimentare;
- 12-13. r-ul Criuleni, satele Hîrtopul Mic și Hîrtopul Mare. Simpatizanții partidului au oferit locuitorilor pungi cu produse alimentare ce conțineau sare, paste făinoase, zahăr și orez;
14. or.Drochia, mijlocul lunii mai. La depozitul fabricii de mobilă a fost adus un camion cu pachete alimentare ce conțineau orez, făină, hrișcă și sare, pentru locuitorii raionului, pentru a fi ulterior repartizate în localitățile din raion, conform unei liste prestabilite. Ajutoarele au fost declarate ca fiind din partea Fundației „Edelweiss”, dar ambalate în pungi de plastic cu sigla PDM;
15. r-ul Drochia, s.Popeștii de Sus. Ionel Albu a oferit două mașini de nisip bisericii din sat;
16. or.Edineț. Activiștii PDM au repartizat în raion pungi cu simbolica PDM ce conțineau produse alimentare;
17. or.Fălești, 12 mai. La depozitul URECOP au fost adus pachete alimentare ce conțineau orez, făină, hrișcă și sare. Ulterior acestea au fost repartizate în localitățile din raion conform unei liste prestabilite. Iraidă Bînzari, președinte organizației raionale PDM a declarat că ajutorul a fost oferit de Fundația „Edelweiss”;
- 18-29. r-ul Florești, satele Alexeevca, Cașunca, Cenușa, Cuhureștii de Sus (Alexandru Potoroacă) Domulgeni (Vasile Patrașcu), Ghindești, Izvoare, Mărculești, Prodănești, Roșietici (Ion Ciugureanu), Ștefănești, Vărvăreuca (Vasilii Cărbune). Au fost repartizate pachete alimentare cu simbolica PDM, conținând orez, făină, hrișcă și sare. Ajutorul a fost declarat ca fiind din partea Fundației „Edelweiss”;
30. r-ul Florești, s.Cunicea, 5 mai. Ruslan Zelenco și Vera Sauleac au oferit școlii din sat 5 seturi de mobilier;

31. r-ul Florești, s.Rădulenii Vechi, 19 mai. Margareta Lepădatu distribuia cu căruța prin sat colaci bătrânilor, servindu-i cu vin;
- 32-33. r-ul Hâncești, satele Ivanovca (O. Porubin la 21 mai) și Mingir (25 mai). Au fost repartizate pachete alimentare ce conțineau orez, făină, paste făinoase, sare;
- 34-39. r-ul Leova, satele Covurlui, Hănăsenii Noi, Iargora, Sărata Nouă, Sărata Răzeși, 25-29 mai. Au fost repartizate pachete alimentare cu simbolica PDM, conținând orez, făină, hrișcă și sare. Ajutorul a fost declarat ca fiind din partea Fundației „Edelweiss”;
40. or.Nisporeni, 29 mai. În timpul concertului cu ocazia Hramului orașului, copii și bătrânii erau serviți gratuit cu apă și bere;
41. or.Orhei, 28-29 mai. Au fost aduse 7401 pachete alimentare ce conțineau orez, făină, hrișca și sare pentru locuitorii raionului pentru a fi ulterior repartizate în localitățile din raion, conform unei liste prestabilite. Ajutorul a fost declarat ca fiind din partea Fundației „Edelweiss”;
42. r-ul Orhei, c.Ciocâlteni. A fost oferit autocar pentru transportarea copiilor la școală.
- 43-46. r-ul Râșcani, satele Ciubara, Nihoreni (Iurie Ivanov), Știubeieni, Vasileuți. Au fost repartizate pachete alimentare cu simbolica PDM, conținând orez, făină, hrișcă și sare. Ajutorul a fost declarat ca fiind din partea Fundației „Edelweiss”;
47. or.Ștefan Vodă. S.Guzgan, președintele organizației raionale PDM, a oferit copiilor daruri (mingi, maiouri, chipiuri);
48. or.Taraclia, 21 mai. În parcul central au fost amplasate 6 bănci;
49. or.Taraclia. Andrei Baltacov a oferit alegătorilor din familii social vulnerabile pachete cu simbolica PDM ce conțineau produse alimentare;
50. r-ul Telenești, s.Negureni. Gheorghe Munteanu a distribuit pensionarilor câte o cuvertură.

PLDM (candidați - 13 localități din 10 circumscripții):

1. r-ul Anenii Noi, s.Mereni, 8 mai. Ina Nichita a distribuit pensionarilor pachete alimentare ce conțineau ulei de floarea soarelui, paste făinoase, pelmeni;
2. or.Cahul, 1 iunie. Ion Butmalai a oferit în dar grădiniței nr.85 mingi de volei, 5 seturi de palete de badminton precum și înghețată copiilor. În aceeași zi, simpatizanții PLDM au distribuit înghețată gratuit copiilor în parcul Grigore Vieru;
3. mun.Chișinău, str.Igor Vieru, 27 mai. Victor Bodiș a organizat astuparea unei gropi cu circa 50 autocamioane de pământ;
4. mun.Chișinău, or.Codru, 18 mai. Artiom Covali a oferit cadouri sub formă de maiouri de culoare verde cu sloganul inscripționat “Votați echipa PLDM” la 5 muncitori de la compania “Edelitate” care efectuau lucrări de reparație a drumului.
5. mun.Chișinău, s.Grătiești, 1 iunie. Ion Stepuleac a oferit în dar profesorilor de la liceul teoretic plicuri care conțineau câte 100 lei;
6. r-ul Dubăsari, s.Holercani, 26-27 mai. Igor Slavinschi a achitat serviciile de arendă a unui tractor pentru nivelarea drumurilor secundare din localitate;
7. or.Ialoveni, 31 mai. Igor Cernat a oferit în dar liceului „Ana Munteanu” 3 mingi;
8. or.Leova, 21 mai. Alexandru Bujoreanu a repartizat la circa 50-60 vizitatori ai clubului „M4M” câte o sticlă de șampanie și consumație în valoare de 50 lei;
9. or. Ocnița, 30 mai. P. Scorenco a oferit unor copii pungi ce conțineau o jucărie moale, un suc, o ruladă și șampon;
10. or.Soroca, 7 mai. Victor Său a donat echipei sportive de veterani un set de uniforme sportive;
11. r-ul Ștefan Vodă, s.Volintiri, 9 mai. A fost organizată o masă de sărbătoare pentru veterani;
12. r-ul Ștefan Vodă, s.Răscăieții Noi. A fost donată o masă de tenis pentru școala din localitate.
13. r-ul Telenești, s.Negureni. Vasile Muncilă a oferit pensionarilor câte 150 lei.

PL (candidați - 9 localități din 7 circumscripții):

1. or.Cahul, 1 iunie. Au fost distribuite copiilor cărți de povești la care erau capsate câte o filă cu imaginea lui Mihai Trofim.
2. r-ul Cantemir, s.Coștangalia, 1 iunie. Victor Culicovschi a repartizat copiilor din orfelinat pachete cu două cărți de povești în ele și câte un steguleț cu sigla PL.
3. r-ul Criuleni, s.Izbiște, 17 mai. Veaceslav Stănila, Petru Ceban și Eduard Chetrean au repartizat ajutoare umanitare sub formă de îmbrăcăminte second-hand, cărucioare și biciclete pentru copii.
4. or.Ocnița. Au fost repartizate pachete cu pop corn la concertele din centrul orașului.
5. or.Soroca, 6-7 mai. Boris Ivași a împărțit participanților la turneul de fotbal apă minerală.
6. r-ul Soroca, s.Bădiceni, începând cu 10 mai. Au fost nivelate drumurile în sat de către SA „Drumuri Soroca”, condusă de Mihail Marcoci candidat la funcția de consilier în consiliul orășenesc, banii fiind transferați direct din sursele Administrației de Stat a Drumurilor, fără un contract cu administrația publică locală din sat.
7. or.Șoldănești, 30 mai. Alexandru Tinica a oferit copiilor prezenți la sărbătoarea publică de ziua copilului înghețată și dulciuri.
8. r-ul Ștefan Vodă, s.Popeasca. A.Nimerenco a împărțit bătrânilor din sat ajutoare materiale (cuverturi și produse alimentare).
9. or.Ștefan Vodă. Organizația raională PL a organizat concursuri în timpul cărora au distribuit copiilor învingători cadouri (cărți și jucării).

BE Forța a Treia (candidat - 1 localitate):

1. r-ul Criuleni, s.Coșernița, 13 mai. Alexei Cebotari a organizat o masă festivă pentru alegători.

Partidul Republican (candidat - 1 localitate):

1. r-ul Dubăsari, s.Holercani, 27 mai. Racu Valeriu a organizat în cadrul discotecii victorine cu premii de 50 și 100 lei.

PRM (candidat - 1 localitate):

1. r-ul Orhei, s.Mihăilești, 22 mai. Participanții la deschiderea sezonului sportiv au fost serviți cu înghețată.

PSD (candidat - 2 localități, 1 circumscripție):

1. mun.Chișinău. Sergiu Coropceanu a instituit un premiu personal la școala auxiliară nr.7 „Cel mai bun elev al anului”, căruia îi va oferi cadouri. Pentru anul 2011 a oferit cadou un calculator portabil;
2. mun. Chișinău, or.Cricova, 1 iunie. Sergiu Coropceanu a oferit în dar unui minor cu deficiențe fizice un scaun cu rotile.

Candidați Independenți:

1. Caracuian Gheorghe (or.Ialoveni, 6 mai) – masă festivă pentru circa 35 veterani.
2. Repeșciuc Grigorii (or. Căușeni, 8 mai) – oferire de înghețată participanților la o întrunire electorală.
3. Repeșciuc Grigorii (or. Căușeni, 14 mai) – oferire de apă dulce și minerală și înghețată participanților în timpul vizionării publice a concursului „Eurovision”.

Contestații

Contestațiile depuse în perioade monitorizată de către concurenții electorali au vizat încălcarea procedurilor de înregistrare în calitate de candidat (cel puțin 10 cazuri), nedegrevarea din funcție sau degrevarea formală a persoanelor ce urmau să degreveză (cel puțin 7 cazuri), cel puțin 3 cazuri de incompatibilitate „negativă conștientă” cu funcția deținută (calitățile morale,

observator-concurent, membru comisie-candidat), cel puțin 3 cazuri de incompatibilitate „pozitivă”, adică relații de rudenie dintre membri ai organelor electorale și concurenți electorali, cel puțin 4 cazuri de oferire a cadourilor electorale de către candidați (toate din partea PDM), cel puțin 2 cazuri de utilizare a resurselor administrative de către candidații în scopuri electorale, cel puțin 2 cazuri de agitație electorală de către membrii organelor electorale și cel puțin un caz de plasare a afișajului electoral în locuri neautorizate.

De asemenea, în mun.Comrat, regiune populată compact de etnicii găgăuzi, a fost înregistrată o contestație din partea candidatului Leonid Dobrov (Partidul Ecologist “Alianța Verde”), care a solicitat ca buletinele de vot pentru UTAG să fie traduse și în limba găgăuză. În cele din urmă, contestația a fost respinsă.

Intimidarea alegătorilor

În r-ul Râșcani, s.Grinăuți, sora medicală Veronica Banari, în timpul vizitelor la domiciliu, avertiza pacienții că nu va acorda ajutor medical dacă aceștia nu vor vota candidații PLDM.

Pe data de 11 mai, directorul „Teleradio Gagauzia”, Ecaterina Jecova, a declarat în cadrul unei emisiuni difuzate la TV Găgăuzia că unii angajați ai companiei sunt supuși presiunilor din partea unor politicieni din autonomie, fără însă a da nume. În replică, bașcanul Găgăuziei, Mihail Formuzal, s-a declarat îngrijorat de existența unor presiuni asupra mass-media.

Pe 11 mai, Fiodor Cucu a contestat hotărârea CER II Nr.12/6 Corjova, care pe 10 mai i-a refuzat înregistrarea în calitate de candidat, invalidând o parte din semnăturile colectate de acesta. La examinarea contestației, organul electoral ierarhic superior a stabilit că mai mulți alegători ce au subsemnat în susținerea candidaturii lui Cucu, au fost somați de trei membri ai organului electoral – Lidia Cereș, Petru Panuța și Luminița Rotari – să-și retragă semnăturile. CER a admis parțial contestația lui Cucu, a anulat hotărârea Consiliul electoral de nivelul I Corjova 12/6 și l-a înregistrat în calitate de candidat pentru funcția de primar.

Huliganism electoral

Observatorii au semnalat următoarele cazuri de huliganism cu tentă electorală:

- cel puțin 3 cazuri de vandalizare a sediilor sau domiciliilor candidaților: r-ul Cahul (PCRM), r-ul Soroca (PL) și r-ul Telenești, s.Negureni (PLDM);
- cel puțin 3 cazuri de distrugere și vandalizare a afișelor electorale amplasate pe panourile autorizate: r-ul Hâncești (PCRM și PDM) și r-ul Soroca (PL);
- cel puțin 6 cazuri de distrugere a panourilor publicitare: r-ul Drochia (PNL), r-ul Criuleni (PLDM), mun. Chișinău, or.Vadul-lui-Vodă (PCRM), mun.Chișinău, s.Grătiești și s..Hulboaca (PL), r-ul Leova (PLDM), r-ul Râșcani (PCRM), r-ul Strășeni (PL);
- cel puțin 2 cazuri de sustragere a corturilor electorale și a materialelor de promovare electorală: r-ul Criuleni (PDM) și r-ul Edineț (PDM);
- cel puțin 2 cazuri de sabotare a întrunirilor electorale: r-ul Cahul, s.Zărnești (PCRM) și r-ul Drochia (PLDM).

Discurs de ură și agitație cu insulte

Potrivit art.47 Cod Electoral, cetățenii Republicii Moldova, partidele și alte organizații social-politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere ale candidaților au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților, precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare.

Observatorii au semnalat cel puțin 7 cazuri de utilizare publică a unui discurs care incită la ură, intoleranță socială, limbajului vulgar:

- reprezentanții PCRM: Vladimir Voronin (21 mai, or.Cahul), I. Nepeivoda (27-29 mai, Edineț), Elena Bondarenco (23 mai, or. Soroca).
- reprezentanții PDM: candidatul pentru funcția de primar din r-ul Telenești, s. Leușeni i-a insultat pe candidații la funcția de consilieri din partea partidelor PL și PLDM; or.Orhei, Ion Stratulat, candidat pentru funcția de primar a adus învinuiri nefondate în adresa lui Petru Știrbate (reprezentant PLDM).
- reprezentanții PLDM din satul Trinca, r-ul Edineț au lansat atacuri publice la persoana membrului PDM Anatolie Gudumac.
- Fiodor Ghelici, candidat independent la funcția de consilier municipal a amplasat afișe în sectorul Botanica al or.Chișinău, în textul cărora solicita “castrarea consilierilor corupți”. De menționat că pliantul nu conținea date privind tipografia și tirajul.

Implicarea minorilor

Observatorii Promo-LEX au constatat multiple cazuri de implicare a minorilor în activități de campanie electorală. De obicei, tinerii sunt contractați pentru a purta haine cu simbolica partidelor politice la întruniri electorale publice (cel puțin 3 cazuri), repartizarea în locurile publice a materialelor de agitație electorală (cel puțin 4 cazuri), implicarea minorilor la întruniri de agitație electorală cu mesaj de a insista ca părinții să aleagă un anumit concurent electoral (cel puțin 3 cazuri).

PR Negru

Conform art.47 Cod Electoral, cetățenii Republicii Moldova, partidele și alte organizații social-politice, blocurile electorale, candidații și persoanele de încredere ale candidaților au dreptul de a supune discuțiilor libere și sub toate aspectele programele electorale ale concurenților electorali, calitățile politice, profesionale și personale ale candidaților, precum și de a face agitație electorală în cadrul adunărilor, mitingurilor, întâlnirilor cu alegătorii, prin intermediul mijloacelor de informare în masă, prin expunerea de afișe electorale sau prin intermediul altor forme de comunicare.

Totuși, exercițiul acestui drept poate fi supus unor formalități, condiții, restricții sau sancțiuni prevăzute de lege, pentru ocrotirea sănătății sau protecția moralei, protecția reputației, apărarea drepturilor altora, pentru a împiedica divulgarea de informații.

Observatorii au constatat utilizarea mai multor metode de PR Negru. Astfel au fost raportate cel puțin 5 cazuri de difuzare publică a unor publicații anonime cu conținut denigrator în adresa concurenților electorali. În 2 cazuri, ambele în mun. Chișinău, au fost imitate publicațiile periodice Ziarul de Gardă (Ziarul de Chișinău) și Timpul (Timpul de Chișinău). Persoanele care au gestionat confecționarea publicațiilor sunt anchetate.

Totodată, observatorii au constatat difuzarea în cutiile poștale și plasare pe stâlpi a unor foi volante pregătite artizanal, care conțin informații de denigrare în adresa concurenților electorali. Două astfel de cazuri au fost înregistrate în or.Ialoveni (broșura anonimă de câteva pagini „Patru ani de guvernare mafiotă” cu critici aduse candidatului Gheorghe Carciuianu) și r-ul Ialoveni, s.Nimoreni. Cazuri similare au fost înregistrate în or.Cahul, în r-ul Călărași, s.Sipoteni și în r-ul Dubăsari, s.Coșnița. Pe marginea ultimului caz a fost reținut de către poliție Leșan Nicolae, fiul candidatului Leșan Alexandru din aceeași localitate.

Atacuri și intimidări on-line sau prin rețeaua de telefonie mobilă

Pe 6 mai, serviciul de presa al Partidului Liberal a emis un comunicat de presa prin care a declarat ca site-ul candidatului sau pentru funcția de primar general al mun.Chișinău, Dorin Chirtoaca, www.soluția.md a fost ținta unor atacuri cibernetice în perioada 1-4 mai 2011.

Pe 8 mai, Igor Dodon, candidatul PCRM la funcția de primar general al mun. Chișinău, a anunțat că și blogul său www.dodon.md a fost ținta unor atacuri cibernetice pe parcursul câtorva zile. Ulterior, pe 2 iunie, Igor Dodon anunța pe blogul său că cineva a lansat un blog prezentat în

mod fals ca aparținând unui analist politic și în care era prezentat un mesaj de denigrare a candidatului PCRМ.

Potrivit serviciului de presă al PDM, în seara zilei de 6 mai, Ion Dragomir, candidat în s.Stăuceni, a primit un mesaj SMS la telefonul său mobil cu conținut de amenințare cu moartea.

Agresarea fizică a candidaților sau a imobilelor acestora

În seara zilei de 6 mai, Ion Dragomir, candidat în s.Stăuceni, a primit un mesaj SMS la telefonul său mobil cu conținut de amenințare cu moartea, iar la ora 2.30, o persoană neidentificată a tras un foc de armă înspre locuința sa, prin geam.

Pe 18 mai, lângă magazinul Torent din or.Cimișlia, între orele 18 și 19, Andrei Șalaru, candidat din partea PL la funcția de consilier raional Cimișlia, aflându-se la volanul propriului automobil, s-a oprit în fața unui microbuz din care a ieșit Dumitru Ladnii, simpatizant PCRМ. A început o ceartă în timpul căreia Dumitru Ladnii l-a lovit pe Șalaru, care de la lovitura puternică a căzut jos. Din microbuz au mai ieșit doi indivizi și au început să-l bată pe Șalaru. La data de 20 mai, Dumitru Ladnii l-a vizitat pe Andrei Șalaru pentru a-și cere scuze pentru faptele săvârșite.

Pe 18 mai, în jurul orei 9:30, candidatul la funcția de consilier în or.Codru (mun.Chișinău) din partea PNL Alexandru Donica, aflându-se pe str.Costiujeni din localitate unde se efectuau lucrări de reparație a drumului, l-a îmbrâncit pe candidatul la funcția de consilier din partea PLDM Artiom Covali. Covali în acel moment oferea cadouri sub formă de maiouri de culoare verde cu sloganul inscripționat "Votați echipa PLDM" la 5 muncitori de la compania "Edelitate" care efectuau lucrările de reparație a drumului.

Pe 26 mai, Iurie Coțaș, candidat la funcția de primar al orașului Drochia din partea PNL, aflându-se la serviciu, a fost telefonat de o persoană, care l-a amenințat că îi va demola casa. La solicitarea candidatului de a se prezenta, persoana s-a numit Pșenicinai. După apel, lui Iurie Coțaș i s-a făcut rău și colegii au chemat Ambulanța. În aceeași zi s-a făcut un demers la Procuratura raionului solicitându-se să se întreprindă măsuri în adresa persoanei care a telefonat.

Pe 27 mai, în incinta sediului Consiliului orașenesc Ialoveni, candidatul independent la funcția de consilier orașenesc Caracuianu Oleg l-a amenințat cu răfuială fizică pe candidatul PLDM Țurcanu Valeriu, acuzându-l pe acesta că a editat broșura "Patru ani de guvernare mafiotă" distribuită în oraș și denigratoare în adresa tatălui său, Gheorghe Caracuianu, candidatului independent la funcția de primar, susținut de PCRМ.

E. Mass-media locală și regională

Potrivit art.64 al.7 Cod Electoral, mijloacele de informare în masă au dreptul să reflecte alegerile și să informeze publicul cu privire la toate aspectele electorale, liber de orice ingerință sau amestec din partea autorităților publice, concurenților/candidaților electorali.

Reflectarea activității administrației electorale

Presa locală/regională continuă să reflecte activ desfășurarea campaniei electorale, prin publicarea deciziilor CER, a listelor electorale dar și a materialelor de educație civică.

Hotărârile CER precum și listele candidaților la funcția de primari și consilieri locali au apărut în 17 publicații scrise cu acoperire raională sau regională și la posturile regionale TV și radio „TV Prim” (or. Glodeni), Bass TV și Bass FM, radio Sănătatea (Sângera).

Ziarul „Cuvântul” (ziar regional cu acoperire în raioanele Orhei și Telenești), „Panorama” (Vulcănești), suplimentul „Activ” editat de Asociația Presei Independente (API) precum și posturile „TV Prim” (or. Glodeni), AltTV, CTC, JurnalTV, Moldova 1, NIT, N4, ProTV, PublikaTV, TV7 și 2 Plus au publicat sau/și au difuzat materiale de educație civică.

Reflectarea activității concurenților electorali

Observatorii Promo-LEX au raportat o creșterea a ponderii publicității electorale în politica editorială a instituțiilor mediatice.

În ziarul „Cimprim” (Cimișlia) a apărut publicitatea electorală a candidaților la funcția de primar al or. Cimișlia din partea PDM, PL, PCRm dar și a unui candidat independent. Ziarul Realitatea (Soroca) a publicat publicitatea electorală a candidaților din partea PDM, PLDM, Blocul electoral „Forța a Treia”, PP „Patrioții Moldovei”, PPD. Ziarele „Gazeta de Sud” (Cahul), „Est Curier” (Criuleni), „Ora locală” (Ialoveni), „Cuvântul Liber” (Leova), „Plaiul Orheian”, „Eveniment actual” (Rîșcani), „Ecolul nostru” (Sângerei), „Prier” (Ștefan Vodă), „Svet” (Taraclia), de asemenea tipăresc materiale publicitare.

Unele publicații au publicat materiale semnate de candidați la diferite funcții în administrația publică locală. Astfel, ziarul „Drapelul” (Florești) publică un articol semnat de Anatol Cărbune, candidat la funcția de consilier raional Florești din partea PSD. Vitalie Onisciuc, candidat la funcția de primar al or. Criuleni din partea PCRm publică un articol în ziarul Est Curier. În aceeași publicație apare un material semnat de Vasile Iapara, alt candidat la funcția de primar al orașului. Un articol semnat de candidatul independent la funcția de consilier în consiliul orașenesc Cahul, Marina Galupa este publicat în ziarul „Cahul Express”. În același ziar apare un material semnat de Avram Micinschi, viceprimarul or. Cahul candidat din partea PCRm în Consiliul Raional. Articolul este intitulat „Cuvânt despre Coleg” și vorbește despre candidatul PCRm la funcția de primar al orașului Petru Burlacu.

Începând cu 1 mai în orașul Comrat a fost răspândit ziarul Uniunii Obștești „Naș dom Găgăuzia”. În ziar membrii uniunii fac apel către locuitorii orașului să voteze pentru candidatul Constantin Sibov. La postul de televiziune „TV2Comrat” a fost difuzată o emisiune despre repartizarea ajutorului umanitar pentru participanții la cel de al doilea război mondial, din or. Comrat, de către Asociația Obștească „Casa noastră Găgăuzia”, condusă de Constantin Sibov.

În numărul din 6 mai al ziarului „Est Curier” sunt publicate felicitări cu ocazia Zilei Victoriei din partea Comitetului raional de partid al PCRm, dar și din partea lui Iurie Andriuță, președintele filialei Criuleni a PDM, primul pe lista candidaților la funcția de consilier raional.

Pe 4 mai, „Eni Ai”, post TV din UTA Găgăuzia, a difuzat emisiunea „Ceasul Primarului” cu actualul primar al or. Comrat N. Dudoglo, care candidează pentru un nou mandat. În cadrul emisiunii acesta a făcut mai multe promisiuni electorale.

Dezbateri electorale

Dezbaterile electorale cu participarea candidaților la funcția de primar și consilieri locali sunt organizate atât de presa scrisă cât și de cea a audiovizualului. Printre acestea sunt ziarele „Glia Drochiană”, „Curierul de Hâncești”, „Observatorul de Nord” (Soroca), dar și posturile radio și TV Radio Dor Căușeni, Ora locală CIMTV (Cimișlia), TV Drochia, NTS (Taraclia).

La televiziunea locală „TV Prim” au fost difuzate o serie de emisiuni cu genericul „Cunoaște-ți candidatul” la care au participat candidații la funcția de primar în or. Glodeni.

IV. RECOMANDĂRI

Recomandările misiunii Promo-LEX sunt formulate cu bună credință și urmăresc îmbunătățirea procesului electoral. Acestea pornesc de la îngrijorările observatorilor și indică cu precădere direcția intervenției necesare, fără a dicta soluții specifice. Recomandările se adresează tuturor actorilor implicați în procesul electoral, dar în special Autorităților publice de nivel național și local, Autorităților electorale, Partidelor politice și altor potențiali concurenți electorali, precum și Organelor de drept.

1. Inițierea unor campanii de sensibilizare a concurenților electorali și a alegătorilor privind necesitatea unui mod de conduită calm și civilizată reciproc, în vederea evitării cazurilor de violență fizică și psihică, discursurilor ce provoacă intoleranță și ură, utilizarea metodelor ce discreditează onoarea și demnitatea persoanei;

2. Aprofundarea instruirii în domeniul legislației electorale a tuturor membrilor organelor electorale de nivelul I și II, de către specialiști, în special, în cazul modificării componenței organelor electorale și existenței unor aspecte procedurale complexe sau interpretabile;
3. Oferirea unei interpretări oficiale a alin.2 art.123 Cod Electoral a formulărilor „restricții speciale ale dreptului la vot” și „ La alegerea consiliului local și a primarului nu participă alegătorii care nu domiciliază în unitatea administrativ-teritorială respectivă” sau instituirea unor termene exacte în care pot fi operate modificări care ar exclude „migrația” artificială a alegătorilor;
4. Întocmirea listelor electorale de către un singur autor pe întreaga țară, în baza datelor deținute de Registrul de Stat al populației, în scopul perfecționării listelor electorale de bază și verificării computerizate a datelor incluse în acestea;
5. Instituirea unor standarde minime privind condițiile tehnice, amenajarea și asigurarea logistică a localurilor organelor electorale în coraport cu numărul alegătorilor incluși în listele electorale de bază, precum și graficul de activitate a organelor electorale;
6. Definirea termenilor de „cadouri electorale”, „corupere electorală”, „resurse administrative”, instituirea unui mecanism de calificare a materialelor de agitație electorală pentru evitarea camuflării cu ajutorul acestor materiale a situațiilor de corupere a alegătorilor;
7. Cercetarea de către organele competente a cazurilor în care se invocă utilizarea resurselor administrative în campanie de către concurenții electorali și persoanelor afiliate acestora, iar în caz de probare a vinovăției – sancționarea persoanelor culpabile;
8. Cercetarea de către organele competente a cazurilor în care se invocă oferirea în campanie de către concurenții electorali și sau a persoanelor afiliate acestora a banilor, cadourilor, distribuirea fără plată a bunurilor materiale, ajutoarelor umanitare, iar în caz de probare a vinovăției – sancționarea persoanelor culpabile;
9. Respectarea cu strictețe de către actorii implicați în alegeri a modelelor și formatelor documentelor electorale, cu o atenție sporită listelor electorale de bază;
10. Instituirea unui mecanism unic și clar de verificare de către alegători a corectitudinii înregistrării sale în listele electorale de bază, modalitatea de confirmare a verificării respective, precum și instituirea răspunderii pentru limitarea accesului alegătorilor la verificarea listelor electorale;
11. Verificarea de către actorii care sunt în drept să înainteze candidați în organele electorale a compatibilității persoanelor desemnate cu statutul pe care urmează să-l dețină, în scopul prevenirii fluctuației cadrelor electorale;
12. Instituirea și aplicarea sancțiunilor pentru nesuspendarea din funcție în termen a candidaților la funcția aleasă;
13. Instituirea sancțiunilor pentru concurenții electorali care eșuează să declare mijloacele de susținere financiară și alte forme de susținere materială într-o publicație periodică cu acoperire națională, precum și de nereflectare a cheltuielilor efectuate în scop de campanie electorală;
14. Perfecționarea mecanismului de raportare financiară a concurenților electorali, în special în cazul alegerilor locale generale, unde concurenții sunt înregistrați de diverse organe electorale în scopul raportării exhaustive a cheltuielilor, pentru îmbunătățirea transparenței și creării condițiilor pentru creșterea încrederii alegătorilor în procesul electoral;
15. În scopul prevenirii umplerii urnelor de vot cu buletine, dotarea cu urne de vot suplimentare, ținând cont de diversitatea buletinelor de vot și lungimea acestora;
16. Utilizarea pe larg de către concurenții electorali a metodelor legale de luptă cu concurenții neonești, prin depunerea contestațiilor la organele abilitate, în cazul depistării unor abateri de la legislația electorală.